

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

**Hrabani Mauri expositiones in Danielelem - Cod. Aug. perg.
208**

Hrabanus <Maurus>

[S.l.], [9./10. Jahrh.]

Liber quartus

[urn:nbn:de:bsz:31-57668](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-57668)

61
159.

INCIPIT LIBER QUARTUS.

EXPOSITIS UT POTUI QUAE IN DANIELIS LIBRO IUXTA EBRAICUM
 continentur. ponam breuiter quod originis In decimostroma
 tum suorum libro de susanna & belis fabulis dixerat cuius fuer
 ba haec sunt. ET PARENTES EIUS ERANT IUSTI ET DOCUERUNT
 FILIAM SUAM IUXTA LEGEM MOYSI. hoc utendum. e. testimo
 nio ad exhortationem parentum ut doceant iuxta legem diser
 monemq; diuinum non solum filios sed filias suas. ET CONSTITUTI
 SUNT DUO SENES DE POPULO IUDICES IN ANNO ILLO.
 referebat ebreus istos esse achia & sedeciam de quibus scripsit
 hieremias. faciat tedns sicut achia & sedeciam quos frigit
 rex babilonis In igne. propter Iniquitatem suam quam fece
 runt In israhel. & adulterabant uxores cum suorum de qui
 bus & locutus e. dñs quia egressa e. Iniquitas de babilone a
 senibus ludicibus qui uidebantur regere populum. pulchre
 de presbiteris peccatoribus non ait qui regebant populum
 sed qui uidebantur regere. qui enim bene presunt populo
 regunt populum. qui autem nomen habent ludicum & Inius
 te presunt populo regere magis populum uidentur. quam
 regunt. ET EXARSERUNT IN CONEUPISCETIA. ET FUERTERI
 SENSU SUU. ET DECLINAUERUNT OCULOS SUOS UT NON UI
 DERENT CAELUM NEQ; MEMINISSENT IUDICIORU IUSTORU.
 quod greci uocant ita eos nos per turbationem magis quam
 passionem rectius Interpretamur. haec autem per turbatio
 & cupido libidinis titillauit & percussit cor de senioru.
 sed ut In animis eoru raderet fundamentu & cogitare et
 desiderata complere, ipsi euerterunt sensum suum quo.

subuerso oculorum inclinatisque ut caelestia non uiderent
 nec recordarentur iudiciorum istorum. siue di siue honestatis
 siue nature que omnibus ad bonum insita est. ETECCE SU. SANNA
 AMBULABAT IUXTA CONSUETUDINEM. Antelum dictum est. quod facto
 mane ambulat & susanna nec incongruum est ad placandos
 eos quoniam quae egerimus descripturis suis querunt exem
 pla. hunc ambulandi locum adsumere. quod recte quis aduege
 tandum corpusculum deambularet; que locum inquit de lxx. editione
 hunc posui quo dicto origenis ostendit coherere non iuxta lxx. Inter
 preses discessit: IN GEMUIT QUI SU. SANNA ETAIT. ANGUSTIAE MIHI UN
 DI QUI SIENIM HOC EGERO MORI MIHI EST, SI AUTEM NON EGERO NE
 QUIA QUAM EFFUGIAM MANUS VESTRAS. qui ad summum perfectam
 uirtutem uenerit numquam dicit sibi imminere discrimen. si adulteriorum
 manus non effugerit dicentium adstare
 re nobis & commiscere nobiscum. ALIOQUIN SI SOLUERIS DICE
 MUS TESTIMONIUM CONTRATE QUOD FUERIT TECUM IUUENIS ET OB
 HANC CAUSAM DIMISERIS PUELLAS ATE; humanae quippe fragilita
 tis est mortem amere que inferre pro iustitia. nisi forte angus
 tiam interpretabimur non immineras moras sed obprobrium
 & ignominiae quae profundenda erat illis accusantibus; atque
 dicentibus. fuit cum illa iuuenis & idcirco dimisit puellas;
 si enim ego hoc egero mori mihi est. si autem non egero nequaquam
 effugiam manus uestras. peccatum mortem uocat. si autem ergo
 ei qui facit adulterium mors est adulterium. sic omne peccatum
 quod ducit ad mortem mors appellandum. & quotiens mori
 credimus quotiens peccamus ad mortem. unde et contrario tot
 iens surgimus & uiuificamur. quotiens uite digna opera faciamus.

169.

SED MELIUS MIHI EST ABSQ; OPERE INCEDERE IN MANUS URAS QUAM
 PECCARE IN CONSPPECTU DNI. In greco habet ^{non} melius. id. ē. a petite pon
 sed a potōn. quod nos bonum interpretari possumus. unde ele
 gantur non dixit. melius ē mihi incedere in manus in quorum
 presbiterorum quam peccare in conspectu dñi. ne uideretur
 comparatione peccati quod erat bonum. hoc appellare me
 lius. sed absolute bonum ē Inquit mihi non facere malum. &
 Incedere in manus uestras. ne peccem in conspectu dñi.

ET EXCLAMAVIT UOCE MAGNA SUSANNA; magna uox erat
 non aenis percussione & clamore faucium. sed pudicitiae
 magnitudine perquam clamabat ad dñm; unde & scā
 scriptura in exclamatione seniorum non adposuit mag
 nam uocem. sequitur enim; EXCLAMAUERUNT ET SENES AI
 VERSUS EAM. EXCLAMAVIT AUTEM UOCE MAGNA SUSANNA
 ET DIXIT. DŌ AETERNE QUI ABSCONDITOR Q; ES COGNITOR QUI
 NOSTI OMNIA. PRIUS QUAM FIANT TU SCIS Q; OS. U SŪ CON
 TRA ME TULERUNT TESTIMONIŪ; Cordis. affectus.
 & mentis pura confessio & bonum conscientie uocem eius fece
 runt clariore. Unde magna erat clamatio eius dō que ab

xxx. hominib; non audiebatur. CUM Q; DICERETUR AD MORTEM:
 SUS CITAVIT DŌ SPŪM SCŌ PVERI IUNIORIS CUIUS NOMEŒ DANIEL.
 Quo sermone ostenditur non literasse spm scm in dāmelem sed eū
 quierat hillo & quiescebat propter etatis infirmitatem nec sue
 opera poterat demonstrare data occasione pscā femine ad dño
 suscitatur. ET EXCLAMAVIT UOCE MAGNA MUN DUS EGOSŪ ASAN
 GUINE HUIUS; suscitato in se spū scō & que puer dicere debuerat
 suggerente uox eius magna erat & notandū si alicubi In scrip

auris scilicet peccatoris uox magna dicatur; DIC SUB QUA ARBORE UI
 DERISE EOS LOQUENTES SIBI QUIAIT SUB SCINO. DIXIT EI DANIEL RECTE MENTI
 TUS ES IN CAPUT TUUM. ECCE ENIM ANGELUS DNI ACCEPTA SENTENTIA
 AB EO SUNDETTE MEDIUM. ET POST MODICUM ALTER SENIORUM AIT SUB
 PRINO. DIXIT QI ADEUM DANIEL. RECTE TU MENTITUS ES IN CAPUT TUUM.
 ALIQUET ENIM ANGELUS DNI GLADIUM HABENS EISE. CETTE MEDIUM;
 quia ebrei reprobant historiam suffanne dicentes eam in
 danielis uolumine non haberi. debemus diligenter in qui
 rere nomina scini & prini quae latini ilicem & lentas cum inter
 pretantur. si sint apud ebreos & quae habeant & huiusmodi an
 utaschino se isio. et aprino. sectio. siue serratio in die scur
 lingua eorum; quod si non fuerit inuenta in necessitate
 cogemur & nos ad quiescere eorum sententia. qui graecitan
 tum sermonis hanc uolunt esse. εσιπικωισιν. quae graecitan
 habeat. & huiusmodi. & ebraicam non habeat. quod
 si quis ostenderit duarum istarum arborum scissionis &
 sectionis & in ebreorum stare. & huiusmodi. tunc poterimus
 etiam hanc scripturam recipere. ET FECERUNT EIS SUT MA
 LE EGERRANT ADUERSUM PROXIMUM UT FACERENT SECUNDUM
 LEGEM MOYSI ET INTERFECERUNT EOS. Si interficeret eos omnis fina
 goga. uideat illa opinio refutari de qua supra diximus secun
 dum hieremiam. quod ipsi. essent presbyteri achias & sedecias.
 nisi forte quod scriptum est interfecerunt eos si et inter praenur
 pro edictum quod. regibus babilonis occidendos tradiderunt
 sic & nos dicimus quod iudei interfecerunt saluatorem non
 quo ipsi percusserunt. sed quo tradiderunt occidendum &
 sub clamantes dixerunt. crucifige. crucifige eum.

ib3.

HELCHIAS AUTEM ET UXOR EIUS LAUDAVERUNT D^M PROFILIA SUA SU
 SANNIA C^U IOACHIM MARITO EIUS ET COGNATIS OMNIB[;] QUA N^{ON}
 EST INVENTA RES TURPIS IN EA. Digne q^{ui} scⁱ laudant d^m non
 quia liberata est de manu presbiteroru^m su^m sanna hoc eni^m n^{on}
 fact^{um} laudabile est nec magni discriminis si non est liberata,
 sed quia non est Inventa In ea. res turpis. Mysta ce uir iste
 qui habitabat In babilone. & cuius nomen erat ioachim
 & Interpretatur d^m resurrectio significat d^m salua
 torem qui In euangelio ait, ego sum resurrectio & vita
 & de quo olim proph^{eta} dixit. Ecce uir oriens nomen eius
 hic habitauit In babilone hoc est In hoc mundo ubi con
 fusio uariarum perturbationum & diuersorum erroru^m
 uersatur. Unde euangelista ait. In mundo erat & mun
 dus p^{ro} ipsum facit est. & mundus eum non cognouit, lux In
 tenebris lucet & tenebrae eam non conprehenderunt.
 huic enim uiro uxor erat nomine su^m sanna. que Inter
 pretatur lilia uel gratia eius. & filia erat helchie qui
 Interpretatur pars d^m pulchra nimis & amens d^m; haec
 enim uxor allegorice p^{ro}figurabat a ecclesiam uel iuxta
 tropologiam cuius lib^{er} & scⁱ hominis fidelem animam
 que pulchra est. decore uirata & In amore d^m lau
 dabilis. Haec ergo liliorum candorem habet & In nitore
 castitatis. & abundantem gratiam dⁱ In donis spiri
 talibus & distributionibus sp^{iritu} scⁱ. parentes eni^m illius
 qui recte pars d^m nominantur. cum essent iusta erudie
 bant filiam suam secundum legem moysi. non Incongrue
 apostoli & apostolici uiri accipi possunt. qui plebem

fidelium Inbaptismatis purificatione & predicatione
 euangelii. quodam modo dō cōtā die filios generant. quorū unus
 ad plebem sibi commēdatam ait. licet & multos magistros
 haberetis. tamen non multos patres. ego enim In xpo ihū
 per euangelium uos genui; tales uero parentes filiā suā
 erudiant secundum legem dñi. quia hoc ē eorū studiū
 hoc tota laboris Intentio. ut filios suos faciant Intelle
 gere p̄cepta dñi. & recta fide ac bonis operibus ea
 adimplere; Erat autē ioachim iste diues ualde. quia
 ipsius ē terra & plenitudo eius. orbis terrarū & uni
 uersi qui habitant In ea. qui & In euangelio ait. om̄a
 que habet pater mea sunt. cui erat pomerium uicinū
 domus sue. quia scriptura sacra In qua poma uariarū
 uirtutum. & exempla scōrum uirorū plurima repperiunt;
 uicina ē. domus huius spiritus sancti ioachim; hoc ē congrega
 tio iustorum qui In legem dñi meditantur die ac noc
 te. & scrutantē testimonia eius In toto corde exquiren
 tes eum; & erunt tanquā lignum qđ plantatū ē. secus
 decursus aquarum. qđ fructum suū dabit In tempore
 suo. & foliū eius non decidat. & om̄a quecūq; fecerit pro
 sperabuntur; Ad ipsum ergo uirū confluebant iudei eo
 qđ eē. honorabilior omnium. qđ ipse datus est a patre
 honor & Imperium & potestas In secula seculorū; que
 adorant om̄i reges terrę. omnesq; gentes seruient ei.
 Duo autem senes iudices In qui quī In babilone uide
 bantur regere populum. possunt iudei & philosophi. uel
 falsi apostoli & heretici Intellegi. qui uidentur ab Insi

165.

pientibus regere populum. sed a sapientibus intelleguntur
 deceptores. eē. animarum; Non enim doctores sunt & predi-
 catores ueritatis. sed seductores & assertores falsitatis. isti
 frequentant domum ioachim. quia tales cotidi e suggesti-
 onibus Inquis subuertere querunt populum dī; Su sanna
 ergo quae In pomerio uirisui deambulabat. & ibi se lauare
 cupiebat. significat ecclesiam xpī seu fidelem animam In
 meditationibus scārum scripturarum se exercentem. & effu-
 sione lacrimarum per tonpunctionem cordis a peccatis semel
 ipsam purgantem; Cuius famulae oleum & smegmata offere-
 bant. quia fideles anime oleū sincere caritatis. Nec non &
 smegmata hoc ē opera misericordie In obsequium scāe ecclae
 p̄bere n̄ cessant. Smegmata enim a medicis appellantur
 quaedam confectiones quas illi parant ad purgationes den-
 tum & oris condimentum; Senes ergo praedica uidentes
 ecclesiam In studio spiritualibus decorem suum amplifican-
 tem. In licito amore concupiscentiae carnalis & ambicione
 laudis humane accensi. uoluerunt eam ab uti scorto
 & corrumpere decorem fidei illius p̄ dogmata Iniqua
 & sup̄staciones diuersas; De quibus scribens apostolus ait.
 nam eius modi pseudo apostoli. operam subdoli transfigu-
 rant se In apostolos xpī. & non mirum ipse enim satanas
 transfiguratur se In angelum lucis; non ē ergo magnum si
 ministri eius transfigurentur uelut ministri iustitiae
 quorum finis erit secundum opera eorum; Et alibi. timeo
 Inquit ne sic serpens euā seduxit a fatia sua ita & urī
 sensus corrumpanur aueritate q; ē. In xpō ihū.

cum autem senes illi non potuerunt susannam stupro
 corrumpere falsis criminationibus meditabantur mortem
 illius; Sic & pseudo apostoli atque heretici cum conspexerint
 sanctam ecclesiam non consentire errori ipsorum falsis
 accusationibus eam maculant quod se contaminauerunt
 cum adolescente illo. De quo in ecclesiaste scriptum est. uer-
 terre cuius rex est iuuenis; Sic enim uidit inquit cunctos uiuentes
 qui ambulant sub sole cum adolescente secundo qui con-
 surgit pro eo. opera enim & doctrinam fidelium perversi homi-
 nes deputant secundum stultitiam suam diabulo magis
 quam deo; & ob hoc apud potentes istius seculi persecutionem
 aduersus eos excitantes nec tradere student; sed bonus est
 deus israel his qui recti sunt corde. & redimet animas seruatorum
 suorum nec derelinquet omnes qui sperant in se; Ad ducta
 est susanna in iudicium ubi senes nefandi appetebant mortem
 illius; sed suscitauit dominus spiritum sanctum pueri iunioris cui nomen danihel.
 & exclamauit uoce magna dicens. mundus ego sum a sangui-
 ne huius; sic & dominus noster ihesus christus qui in nouissima aetatum
 seculi incarnatus est & de quo ipse dominus per prophetam ait. ecce puer
 meus electus quem elegeri posui super eum spiritum meum & iudica-
 um genibus adnuntiabit. cum uidit ecclesiam suam apud
 iniquos perditam & insidias patrum exsultantem spiritu sancto & ait.
 confiteor tibi pater domine caeli & terre quia abscondisti
 haec a sapientibus & prudentibus & reuelasti ea paruulis.
 ita pater quomodo sic fuit placitum ante te; & pate factum
 nefandorum errore liberat innocentes. sicque iusto
 iudicio dei agitur ut quilibet iniqua machinatione oppri-

167

mere cogitavit innoxios ipsi iusto iudicio di damnatione
sentiant sempiternam; Hinc quoque omnis coetus fide
lium uoce magna clamat & benedicunt dō qui saluos
facit sperantes in se; & consurgunt aduersus falsos docto
res & iudices erroresque eorum simul cum ipsis falsis ma
gistris perpetuo anathemate damnant. hinc & paren
tes spiritalis susanne & cognati simul cum ioachimi mystico
laudant dñm pro filia sua susanna. eo quod non esset in
uenta res turpis in ea. quia prelati simul & subditi maiores
atque minores pro integritate scē ecclesie laudes cotidiē
dō canunt. & corde atq; ore confitentur dño misericor
dias eius. & mirabilia eius in ter filios hominum. & ad nun
tiant omnes laudes eius in portis filie sion; post liberati
onem enim susanne & interfecionem illorum malicio
forum senum. bene subiungit scriptura dicens. Daniel
autem factus ē magnus in conspectu populi adie illa &
deinceps. quia cum pace facta errore diaboli falsa ma
chinatio eius & ministrorum ipsius destructa fuerit.
Tunc in conspectu omnium populorum magnitudo pphēe
& iudicis nri manifeste clarescit. de quo & iam pphēa
in euuangelio ubi filium uiduę amouit suscitauit scrip
tum ē; accepit autem omnes amor & magnificabant eū
dicentes. qui a prophēa magnus surrexit in nobis. & quia
dñs uisitauit plebem suam. & omni tempore usq; ad finē
mundi in mo & usque in æternum eius dominatio in
celo & in terra rite credentibus patebit. quia regnum
eius regnum ē omnium seculorum & dominatio eius in

omni generatione & progēie quando iuxta angeli
 uerba regni eius non erit finis. ET REX ASTRI AGES APPOSITUS EST
 AD PATRES SUOS ET SUSCEPIT CIRUM PERSES REGNUM EIUS. hunc astri
 agē quidā dicitur autem esse matrem nūm diuum cyri regis. alii uero dicitur
 auunculum eius de cyri regē uidelicet medorum sicut supra ostendimus quod in
 terfecto baltasar & subuersa babilone regnum assiriorū
 transtulit in medos atque persas. Hoc autem mortuo
 cyrus p̄ses nepus eius successit in regnum. de quo nunc scrip
 tura narrat. qui simili modo sicut anteriores reges danhele
 honorabilem habuit sup̄ omnes amicos suos. eo quod diuina
 uirtus p̄ prophēcie gratiam ultra ceteros illū exaltabat.
 ERAT QUOQUE IDOLUM NOMINE BEL APUD BABILONIOS. Idolum
 ergo bel babiloni colebatur. quod interpretatur uellus. quia
 antea qui aut siue ut quidam ferunt primitiuis hoc simulacrū
 & cultura uana agentibus instituta ē. fuit enim hic belus
 pater nini primus rex assiriorū quem quidam saturnum
 appellant. quod nomen & apud assyrios & apud astros postea
 cultum ē. unde & lingua punica bal dicitur. Apud assy
 rios autem bel uocatur quadam sacrorū suorum ratione &
 saturnus & sol. ET IN PENDEBANTUR IN EO PER DIES SINGULOS
 ARTABAE XII. ET OUES XL. VINIQUE AMPHORE. VI. Artaba
 mensura ē apud aegyptios sextariorum septuaginta duorum
 composita ex numero propter septuaginta & duas gentes
 uellinguas quae orbem impleuerunt. Amphora uero uoca
 ta quod hinc inde leuetur. haec grecē a figura sui nuncupata
 dicitur. quod eius ansae geminatae uideantur aures imitari.
 Recipit autem aquae uel uini pedem quadratum. frumenta

169.

uero modios italicos tres. REX QUOQUE COLEBAT EUM ET
 IBAT PERSINGULOS DIES ADORARE EUM. PORRO DANIEL
 ADORABAT D^M SUUM. ET DIXIT EI REX. QUARE NON ADORAS
 BEL. QUI RESPONDENS AIT EI. QUIA NON COLO IDOLA MANU
 FACTA SED UIVENTEM D^M QUI CREAUIT CAELUM ET TERRAM.
 ET HABET POTESTATEM OMNIS CARNIS. ET DIXIT AD EUM
 REX. NON TIBI UIDETUR ESSE BEL UIUENS. ANNON UIDES
 QUANTA COMEDIT ET BIBIT COTIDIE. ET AIT DANIEL ARRI
 DINS. NE ERRES REX. ISTE ENIM INTRINSECUS LUTEUS EST.
 ET FORINSECUS AEREUS NEQUE COMEDIT ALIQUANDO.
 Erubescat ergo qui figmentum hominis d^m uiuentem esse
 putabat. & idolum falsum quod nec uidere. nec audire. nec
 aliquid sentire poterat. pro d^o uero colebat. De quo p^psalms
 tam dicitur. Simulacra gentium argentum & aurum ope
 ra manuum hominum. Os habent & non loquentur. oculos
 habent & non uidebunt. Aures habent & non audient. na
 res habent & non odorabunt. Manus habent & non palpa
 bunt. pedes habent & non ambulabunt. non clamabunt
 In guttore suo. neque enim. e^s sp^s in ore ipsorum. Similes
 illis fiunt qui faciunt ea & omnes qui confidunt in eis.
 ET IRATUS REX UOCAUIT SACERDOTES EIUS ET AIT EIS. NISI
 DIXERITIS MIHI. QUIS EST QUI COMEDAT IMPENSAS HAS
 MORIEMINI. SI AUTEM OSTENDERITIS. QUO BEL COMEDAT
 HAEC. MORIETUR DANIEL QUIA BLASPHEMAUIT IN BEL. ET
 DIXIT DANIEL REGI. FIAT IUXTA UERBU TUUM. ETCETERA.
 Conuentionis autē huius concordia inter regem & sacer
 dotes atq; p^ph^{et}iam aliquam habet in re differentiam.

exparte enim regis inuestigatio fuit ignote ueritatis. Separte
 autem sacerdotu superba machinatio occultande fraudis.
 exparte uero prophete studiū erat manifestande subdole
 falsitatis. Sacerdotes enim contemnebant edictū quia
 fecerant submensa absconditū inuictum & pillū Ingre
 diebant semp & deuorabunt ecc. **FACIUM EST ICI TUR POST**
QUAM EGRESSI SUNT ILLI ET REX POSUIT CIBOS ANTE BEL. PRECE
PIT DANIEL PUEISSUIS ET IITVLERUNT CINEREM. ET CRIBRA
VIT PER TOTUM TEMPLUM CORAM REGE ET EGRESSI CLAUERUNT
OSTIUM ET SIC NANTES ANULO REGIS ABIERUNT; Recte propheta
 cinerem cribrare iussit per totum templum coram rege. ut
 ostenderet culturam idoli fragilem esse & ad nihilum
 redigendam. iuxta illud qd ad peccantem hominē primū
 dictum ē puluis es & in puluerem reuertens. de quo & alibi
 ita scriptum ē quid supbit puluis & cinis. **SURREXIT AUTEM**
REX PRIMO DILUCULO ET DANIEL CUM EO. ET IIT REX SALUANE
SUNT SIGNA DANIEL. QUI RESPONDIT SALUA REX. STATIM QUE
CUM APERUISSET OSTIUM. INTUITUS REX MENSAM EXCLAMA
VIT UOCEM MAGNA. MAGNUS ES BEL ET NON EST APUD TE DOLUS
QUIS QUAM. ET RISIT DANIEL. ET TENUIT REGEM NE IN CREDE
RETUR INTRO ET DIXIT. ECCE PAVIMENTUM ANIMADUERTE
CUIUS UESTIGIA SUNT HEC. ET DICIT REX. UIDEO UESTIGIA UIRO
RUM ET MULIERUM ET INFANTUM. Et q; Inlusio falsoru
 sacerdotum facta ē ruina illorum. laqueū parauerunt
 pedibus prophete & foderunt foueam sed ipsi Inciderunt
 in eam. sepulchrū patens ē gutture eorum linguissuis dolo
 se agebant sed iusto iudicio iudicauit illos dñs.

vij.

Nam & in insidiis suis capti sunt iniqui. & scdm nequitiam
 studiorum ipsorum reddita est eis; unde & sequitur.
 ET IRATUS REX TUNC APPHEN DIT SACERDOTES ET UXORES ET FILIOS
 EORUM ET OSTENDERUNT EI ABSCONDITA OSTIOLA PER QUA INGREDIA
 BANTUR ET CONSUMEBANT QUAE ERANT SUPER MENSAM. OCCIDIT
 ERGO ILLOS REX ET TRADIDIT BEL IN POTESTATE DANIELI. QUI SUB
 UERTIT EUM ET TEMPLUM EIUS. Cultura ergo belis allegorice
 uelustam significat apud gentes idolorum culturam.
 que est falsorum sacerdotum atq; magistrorum peruersam
 machinationem in toto orbe & in diuersis regionibus pre
 ualuit nationum. & non tam simplices atq; uulgum ignobile
 quam quam ipsos principes ac dominatores capti uerunt
 terrarum; Sed ueniente illo qui constitutus est ad iudex
 uiuorum & mortuorum & cui omnes prophetae testimoniū
 perhibebant. qui & ipse in euangelio ait. ego in iudiciū
 in hunc mundum ueni. ut uidentes non uideant. & qui ui
 dent caecifiant. non passus est diuites errorem iniquorum
 deludere sortem electorum; sed illos qui ante per superbiam esti
 ma uerunt se in luminatores. esse cecorum & magistros in factum
 demonstrata ab illosunt caeci esse & duces cecorum; cribrauit
 ergo daniel cinerem super pauimentum coram rege in quo de
 prehensisunt uestigia uirorum mulierum & in factum in dolo
 & impietate conuersarum. cum redemptor noster per predicato
 res euangelii sui demonstra uerit omnem sapientiam & pom
 pam gentium in qua super terram dominantes se exaltabant.
 & gloriosos esse estimabant fragilem fieri & cito decidua.
 ipsosq; confunde bat qui confidebant in uirtute sua & in

diuitiis suis gloriabantur, quorum & iam plurimos ad penitentiam
 prouocabat. Ita ut secundum beati iob sententiam semetip-
 sos in sceleribus suis reprehendentes agerent penitentiam
 in fauilla & cinere; porro illos qui incepta nequitia per-
 sistebant. & conuertere in melius nolebant. occidit rex
 & tradidit bel in potestatem danielis qui subuertit eum
 & templum eius. cum ih̄s xp̄s qui est rex regum & dñs, dñorum
 aduersarios suos superans. & terrenam potentiam humili-
 ans. subdidit orbem p̄dicatoribus suis qui destruentes ido-
 latriam & subuertentes tēpla demoniorum. culturam
 unius ueridi uerbum dñi docendo & baptismatis sacramento
 homines a peccatis abluendo ubiq; robotabant. ipsosque
 reges mundi fecerunt esse seruos dñi. & constructores eccle-
 siarum xp̄i. adiutoresque p̄dicacionis euangelii. ita ut
 iuberent ubiq; in regno suo destruere idolorum simulacra
 & tēpla eorum claudere ecclesiasq; sacras aperire & fide-
 libus illuc facultatem intrandi praeberent; sicut legimus in his-
 toriis constantinū & theodosium imperatores fecisse & ali-
 os xp̄ianos reges quam plurimos; potest ergo in fraudulenta
 sacerdotum belis hereticorum uersuta non in conuenientē
 accipi. qui deserto ueritatis tramite hoc totum suagunt^{ut} sin-
 certatem catholice fidei corrumpentes auditores suos
 conuertant ad seruitutem idolorum hoc est demoniorum.
 Quasi aut apostolus sentiat. non dico qd̄ idolis immolatum
 sit aliquid. dicit qd̄ idolum sit aliquid. sed qui in molantē
 gentes demonis immolant & non dō. & sic non solū qd̄
 ipsi errantes in obediendo uel obsequium p̄bendo secundū

hereticorum dogmata expendunt abus demoniorum fit.
 sed ipsi & iam offerentes simul cum accipientibus efficiunt
 pastus malignorum spirituum. quia sic serpenti post seduc
 tionē primi hominis adō dicitur. ē. suppeccas tuum gradieris
 & terram comedes cunctis diebus. ita diabolus & ministri ei
 quos calliditate sua seducunt ipsorum pascunt peccatis.
 Tropologicē autē uidentium. ē illis qui templis & ecclesiis
 di presunt. ne oblationes fidelium pauarta ā In proprium
 questum conuertant. & non In dī cultū. neq; In sustentationē
 pauperum uiduarū atq; pupillarū. q̄ cum uenerit dies no
 uissima & puluis In puluere reuertetur. manifestabuntq;
 p̄teritę conuersationis opera. tunc raptores In iustos iusti
 iudicis uindicta trucidabit. quando Implebitur illud qđ
 scriptum. ē. unus cuiusq; opus quale sit ignis probabit. dies enī
 dñi illud declarabit. quia In igne reuelabitur. sic uis opus
 manserit qđ sup fundamentum uerum ac firmū hoc ē dñm
 xpm sup ædificauerit mercedē accipiet. & si cuius opus arserit

XXXII. DETRIMENTUM PATIETUR. ERAT DRACO MAGNUS IN LOCO ILLO.
 ET COLEBANT EUM BABILONII. ET DIXIT REX DANIELI. ECCE NUNC
 NON POTERIS DICERE QUIA NON SIT ISTE D̄S UIUENS. ADORA
 ERGO EUM. DIXITQ; DANIEL. D̄NM D̄M MEŪ ADORO. QUIA
 IPSE EST D̄S UIUENS. TULIT REX DA MIHI POTESTATEM ET IN
 TERFICIAM DRACONEM ABSQ; GLADIO ET FUSTE. ET AIT REX.
 DO TIBI. TULIT ERGO DANIEL PICEM ET ADIPEM ET PILLOS
 ET COXIT PARITER. FECITQ; MASSAS ET DEDIT IN OS DRACONIS.
 ET DISRUPtus EST DRACO; hic enim draco quem colebant
 babiloni iuxta significationem mysticā ipse est

ad quem dñs per hiezechielem dixit. ecce ego ad te pharao
 rex ægypti draco magne quicubas In medio fluminū tuorū
 & dñs meus ē fluuius & ego feci me me ipsum & ponam
 frenū In maxillis tuis & adglutabo pisces fluminū tuorū
 squamis siue pennis tuis & extraham te de medio fluminū
 tuorū & uniuersi pisces tui squamis tuis adhererunt
 & proiciam te siue deponam te uelociter. Dicit autē contra
 pharao principem ægypti & sub figura eius. ad magnam
 loquitur potestatem cui ægyptus tradita ē ad regendum
 & nihilominus superbit contra creatorem suum sibi domi-
 nationem terre uindicans. Draconem autem iuxta ana-
 gogen contrariam potestatem sepe legimus iste draco ē
 p̄uaricator de quo iob plenissime loquitur. & In psalmis
 scriptum ē. tu confregisti capita draconis magni dedisti
 eum In escam populis æthiopib; & draco magnus ad com-
 parationem minorū draconum dicitur. De quibus cantur
 tu confregisti capita draconum In aquis. & In alio loco
 hoc mare magnum & spatiosum illic reptalia quorum
 non ē numerus animalia pusilla cum magnis illic naues p̄
 transibunt. Draco iste quem formasti ad Includendum ei.
 de quo & In alio loco dñs. ipse ē rex omnium qui In aquis ē
 & principium figuracionis dñi qui factus ē ut Includeret
 ab angelis eius. sed & autem siue cubat In medio fluminū
 suorum. non unius fluminis sed multorum que In diuersis
 heresibus accipimus p̄ quas fluxit In egyptum seculi istius
 & Inriguit animas seductorum. Draco iste quem for-
 masti ad Includendum ei. hic aperte diabolū significat.

qui uere draco dicitur pp̄ uenenum. q̄d̄ a eue prime mu-
 lieri pestiferis suasionibus inspirauit. iste creatus bonus
 ē sicut in genesi legitur. fecit d̄s omnia ualde bona. sed
 postquam sua uoluntate peccauit. ac deo ita forma-
 tus. ē ut ei in luderetur ab angelis. quando propter
 execrabilem puerilitatem natua dignitate priua-
 tus. ē. Hunc enim babiloni colebant hoc. ē illi qui in
 confusione peccatorum & uitiorum squalore dege-
 bant. sed danhel hoc. ē populus d̄i qui sp̄s sc̄i gratia in
 tus regebatur. non consensit suasioni p̄fidorū & conuersantū
 in confusione scelerum. sed unum d̄m colebat
 qui. ē dominator omnium. & in cuius uoluntate uniuersa
 consistunt. nec. ē potestas qui ei resistere possit. qui a unuer-
 sasunt in manu eius; tulit ergo danhel picem & adipem
 & pilos & commiscebat. & fecit inde massam. & dedit
 in os draconis & disruptus. ē; qui denique per picem nisi
 penitencia peccatorum qui anime sue in gridine
 in delicat cognoscunt. & inde penitentiam gerunt. &
 quid p̄ adipem nisi pinguedo caritatis. & quid p̄ pilos
 nisi misericordie opera & elemosinarum largitas ex-
 primitur. pilum enim qui sup̄ abundante in corpore huma-
 no sup̄ abundantia rerum terrenarū significari possunt.
 quas homo a se auferre & in digentibus tribuere debet
 ut se mundus a sordibus delictorum. unde ipsa ueritas ait.
 Date elemosinam & ecce omnia munda sunt uobis. sic enim
 danhel noster p̄ penitentiam & conpunctionē lacri-
 marum perque abundantiam caritatis atq; elemosinarū

largitatem destruit sicutiam & claustra hoc est deceptio ne
 soluit hostis artem qui & dabit locum his qui ab eo degluti-
 ti sunt euadendi ab ore eius: unde de leuiathan dracone
 ad beatum iob dicitur: Numquid ponet circulum in naribus
 eius: aut armilla perforabis maxillam eius: armilla ergo
 dñs maxillam leuiathan istius perforat q̄ ineffabili miseri-
 cordie suae potentia sic malitiae artem hostis obuiat.
 ut aliquando eos etiam quos iam cepit amittat & quasi ab ore
 illius cadunt: qui post perpetratas culpas ad innocentiam
 redeunt; qui semel ore illius raptae maxillam eius eua-
 deret & si perforata non esset. an non in ore petrum tenuit cum ne-
 gavit: an non in ore dauid tenuit cum in cantum se luxorie
 uoraginem mersit: sed dum ad uitam uterq; per penitentiam
 rediit: leuiathan iste eos aliquomodo quasi per maxillae suae
 foramen amittit; perforamen ergo maxillae ab eius ore sub-
 trahit: qui post peccationem uitae nequitiae poenitendo
 redierunt: postquam autem draco interfecus est & daniel
 errorem babiloniorum inrisit dicens: ecce quem coleba-
 tis subiungit scriptura.

QUOD CUM AUDISSENT BABILONII INDIGNATI SUNT UEHEMEN-
 TER ET CONGREGATI ADUERSUS REGEM DIXERUNT. IUDEUS
 FACTUS EST REX. BEL DESTRAUXIT. DRACONEM INTERFECIT
 ET SACERDOTES OCCIDIT. ET DIXERUNT CUM UENISSENT AD RE-
 GEM. TRADE NOBIS DANIELEM. ALIQUIN INTERFICEMUS TE ET DO-
 MUM TUAM. ULDIT ERGO REX QUOD INBUERENT IN EUM UE-
 HEMENTER ET NECESSITATE COMPULSUS TRADIDIT EIS
 DANIELEM. QUI MISERUNT EUM IN LACUM LEONUM ET ERAT

181 DIEBUS SEX; seditio hæc quam babiloni causa danielis
 aduersus regem leuauerunt p̄figurac̄ persecucionem quã
 gentes in errore adhuc uiuentes & idola colentes contra
 sc̄os doctores commota noua p̄dicatione euuangelii & ui
 sis uirtutum signis excitauerunt. dolentes qđ anti quum
 usum cultus & conuersationis deserere cogebantur. & ob
 hoc religionem xp̄ianam partim superstitione partim
 magicis aribus & inlusionẽ magis dep̄utabant quam ueri
 tatis obseruationi unde & iam mortem eorum a princa
 pibus suis exp̄dauerunt. idcirco n̄ scriptura dicit. qđ rex
 necessitate compulsus tradidit eis danihelem. qui
 miserunt eum in lacum leonum. sepe ergo principes
 gentium in uita & non sponte sc̄os uiros in inimicis eorum
 ad interitum tradiderunt. sicut legitur in euan
 geliõ qđ pilatus uellẽ dimittere ih̄m. & pro hoc contra
 iudeos disputando laboratẽ. sed uident quia nihil pro
 ficere. sed magis tumultus fierẽ. in populo dimittetis ba
 rabban latronem quem expecebant. & ih̄m tradidit uo
 luntati eorum ut crucifigeretur. qđ autẽ daniel bis in lacũ
 leonum a persecutoribus suis missus. ẽ signũ redemptorem
 n̄m non solum tempore incarnationis sue iudeorũ in si
 dias usq; ad mortem sustinuisse sed & iam p̄ ascensionẽ suã
 in nebris suis grauissimas insectationes inimicorũ ptulisse.
 unde iam in celo postea ad saulũ p̄sequentem fideles
 suos in crepans ait. saule saule quid me p̄sequeris durum
 ẽ tibi contra stimulum calcitrare. & sic daniel secun
 do missus in lacum leonum mansit ibi diebus sex ita

178.

eclesia per sex aetates istius mundi inter feroces leones
hoc est xpiani nominis persecutores constituta molesta
as eorum patitur. sed In septima die hoc est septima aetate
In de liberata postea perpetua quiete erit fructura.
PORRO IN LACU IRANT SEPTIM LIONES IDABANTUR HIS COTI
DIE DUO CORPORA IDUE OUIS. ET TUNC NON DATASUNT EIS
UT DEUORARENT DANIEHELEM. septem leones significat
nequitas spiritalis quae semper morticinis hominum
delectantur & simplices quosq; de capere gestiunt. p. sep
tenary ergo numeri p. fectionem plenitudo donorum
spiritalium aliquando In scripturis exprimitur. ut est
illud esau de flore radice iesse testimonium quo ait.
& requiesce super eum sps dñi sps sapientiae & Intellec
tus sps consilij & fortitudinis. sps scientiae & pietatis
& replebit eum sps amoris dñi. & contra aliquando
contrarie fortitudines In eodem numero denotantur.
ut est illud In euangelio de In mundo spu quidomum
antiquon reperit. Tunc Inquit uadit & adsumit septe
sps nequiores se & Intraentes habitant ibi. quorum In
tencio est tota ut deuorant plebem dñi sicut escam pa
nis & ad Interitum pducant. magisque delectantur
In seductione animarum quam In extinctione corpo
rum. ERAT AUTEM ABBACUC PROPHETA IN IUDEA.
ET IPSE COXERAT PULMENTUM ET IN TRIBUERAT PANES
IN ALUEOLO. ET IBAT IN CAM PUM UT FERRET MESSORIB;
Bene ergo abbacuc propheta In iudea qui amplexans
siue suscipiens eos Interpretatur describitur. qd coxerit

pulmentum & Intrauerit panes In aluelo & iret In cam
 pum ut abum ferret messoribus. quia apostoli & sc̄i
 doctores quibus In iudea ecclesia primitiua commenda
 ta erat parauerunt cibos doctrine spiritualis ut eam In
 uasis scripturarum In ferrent messoribus hoc est collecto
 ribus hominum qui quoscumque poterant uerbis & ex
 emplis ad fidem xpi & ad ueram religionem colligere cu
 rabant. de tali quoque messe & messoribus ipsa ueritas
 In euangelio ad discipulos ait. Leuate oculos uros & uide
 te regiones quia albesunt iam ad messem. rogate ergo
 dnm messis ut mittat operarios In messem suam. sed ip
 sum cibum hoc est panem uerbi di & pulmentum quod
 quod igne sp̄s sc̄i excoctum erat iussus est propheta fer
 re In babilonem de que de quo subditur
 FER PRANDIUM QUOD HABES IN BABILONEM DANIELI QUI
 EST IN LACU LEONUM ET DIXIT ABBACUC DNE BABILONEM
 NON NOUI ET LACUM NESCIO. Cum apostoli ab ipso an
 gelo qui per prophetam magni consilij angelus ee legit
 dum sic d̄s & d̄ns angelorum propter adnuntiatione
 uidelicet paterne ac suae uoluntatis ammoniti sunt
 sp̄s sc̄o reuelante ut electis exigentibus In uasis sacre
 scripture opem ferrent spiritualis alimonice ne
 In edia deficerent. Inter leones seuissimos con
 stituti unde In actibus apostolo rum scrip
 tum est. qd̄ prophetis & doctoribus In antiochia
 ministrantibus dno & ieiunantibus dixerit sp̄s sc̄s.
 segregate mihi barnabam & saulum In opus quod

DERELIQUISTI DILIGENTES TE. SURGENSQUE DANIEL COME
 DIT. PORRO ANGELUS DNI RESTITUIT ABBACUC CONFES
 TIM IN LOCOSUO. Non inconuenienter p̄ similitudinē
 mysterij illi loco aptatur. ubi in actibus apostolorum
 legitur angelus dñi ad philippum ita locutus esse. surge
 & uade contra meridiocum ad uiam quae descendit
 ab hierusalem in gazam haec est deserta. & surgens abi
 it. quicum occurrisset uiro aethiopi eunuchus sedenti su
 per currum suum & legenti esaiam prophetam. & ex
 posuisset illi sensum scripture & euangelizasset ab scrip
 tura ista illi ih̄m. dum irent per uiam uenerunt ad quon
 dam aquam. ait eunuchus. ecce aqua quis prohibet
 me baptizari. & iussit stare currum. & descenderunt
 uterque in aquam & philippus & eunuchus. & bap
 tizauit eum. cum autem ascendissent de aqua sp̄s sc̄s cecidit
 sup̄ eunuchum. angelus autem dñi rapuit philippū
 & amplius non uidit eum eunuchus. ibat enim per uia
 suam gaudens. philippus autem inuentus est in nazoco.
 & pertransiens euangelizabat cunctis ciuitatibus do
 nec ueniret cesaream. Postquam enim doctores sc̄i trans
 loca iudeis propter incredulitatem eorum transferebant
 euangelium ad gentes. & ibi per diuersa loca predicaue
 runt uerbum dī. quot quot predistinati erant accipie
 bant fidem xp̄i & sufficienter pascebantur spiritali
 alimonia & cotidie pascentur. quoad usque plenitudo
 gentium subintrauerit. & tunc omnis israhel saluus
 erit. Tunc enim propheta restituetur in locum suum

quando doctores sc̄i redeant de gentibus ad iudaicam
 plebem. unde primitus processerant ut illos colligant
 in horreum dñi. & tunc implebitur illud quod scriptum
 est. ueniet exsion qui eripiat & auertat impietates ab
 iacob. & hoc illis a me testamentum cum abstulero pecca
 tatorum. Exempli huius ratio semper manet & quam diu
 sunt qui redeant. hinc enim dñs ih̄s quid e caelis uentu
 rus promissus est ad liberationem humani generis ipse
 cotidie remittit peccata conuersis ad se. nec statim non
 credentes condemnat sed exspectat sciens ^{et} posse profice
 re ad agnitionem di. quis autem sit iste omnis israhel
 qui saluus fiet. & uel quae erit ista plenitudo gentiū
 dñs solus nouit & unigenitus suus. quid discipulis suis
 ascensurus in caelum ait. non est uestrum nosse tempo
 ra uel momenta quae pater posuit in sua potestate. sed
 accipietis uisum super uenientis sp̄s sc̄i in uos. & eri
 tis mihi testes in hierusalem & in omni iudea & samaria
 & usque ad ultimum terre. quod autem sequitur?
 VENIT ERGO REX DIE SEPTIMA UT LUGERET DANIELEM
 ET UENIT AD LACUM ET IN TROS PEXIT. ET ECCE DANIEL SE
 DENS. ET EXCLAMAUIT REX UOCE MAGNA DICENS. MAC
 NUS ES DNE D̄S DANIELIS ET EXIRAXIT EUM. PORRO ILLOS
 QUI PERDITIONIS EIUS CAUSA FUERANT IN TROMISIT ET
 DEUORATI SUNT IN MOMENTO CORAM EO. Ostendit qđ
 illi qui per uere caritatis affectum compatiebantur
 proximis suis. in tribulatione positos & afflictionem
 quae proximi nomine in hoc mundo passisunt. cum

post sex dies hoc est post sex abactes. septima die In luxe
 rit & scōs martyres In aeternam quidem suscepit.
 Tunc & ipsi simul cum eis gaudebunt de percepta remu-
 natione & laetitia fruuntur sempiterna. illy uero qui
 maliciosemente persecutionem fidelibus Ingererant.
 & pditionis eorum causa exstiterant In lacum crudent
 Inferni & bestis seuissimis tradentur ubi uermis eorum
 non morietur. & ignis non exanguetur.

EXPLICIT LIBER QUARTUS